

Sygn. akt III A Ua 1597/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Danuta Rychlik-Dobrowolska
Sędziowie:	SSA Barbara Ciuraszkiewicz (spr.) SSA Barbara Pauter
Protokolant:	Magdalena Krucka

po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 2013 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku J. P.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w W. Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział Regionalny w L.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek apelacji J. P.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

z dnia 19 czerwca 2013 r. sygn. akt V U 380/13

oddala apelację.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni J. P. odwołała się od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z 21 lutego 2013 r., według której organ emerytalny stwierdził, że od 1 kwietnia 2013 r. będzie dokonywać potrąceń z jej emerytury rolniczej w miesięcznych ratach po 436,43 zł z powodu nienależnie pobranych świadczeń w wysokości 6700,84 zł.

W uzasadnieniu decyzji Prezes KRUS wskazał, że emerytura nie przysługiwała wnioskodawczyni w okresie od 1 sierpnia 2010 r. do 31 maja 2011 r., ponieważ 30 lipca 2010 r. ubezpieczona zerwała umowę dzierżawy z 14 stycznia 2003 r. i tym samym podjęła działalność rolniczą, nie powiadamiając o tym fakcie KRUS-u.

W odwołaniu J. P. podnosiła, że ze względu na stan zdrowia od 2003 r. nie prowadzi działalności rolniczej.

Wyrokiem z 19 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Legnicy oddalił odwołanie wnioskodawczynie od decyzji Prezesa KRUS-u z 21 lutego 2013 r.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. P., ur. (...), od 18 stycznia 1995 r. pobierała rentę rolniczą, a od 1 maja 2009 r. jest uprawniona do emerytury rolniczej.

Wnioskodawczynie wraz z mężem są współwłaścicielami gospodarstwa rolnego, obejmującego, m.in. działkę o numerze (...), położonego w M., gminie G..

W dniu 14 stycznia 2003 r. małżonkowie J. i Z. P. (1) zwarli ze Z. P. (2) umowę dzierżawy gospodarstwa rolnego obejmującego ww. działkę nr (...) o powierzchni 4,7 ha na okres 10 lat. W dniu 30 lipca 2010 r. umowa dzierżawy została rozwiązana.

Wnioskodawczynie w dniu 28 lipca 2010 r. wydzierżawiła gospodarstwo rolne obejmujące działkę (...) M. B. na okres roku. W dniu 9 czerwca 2011 r. małżonkowie sprzedali ww. działkę temu dzierżawcy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie wnioskodawczynie nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd powołał się na art. 28 ust. 1 i 4 ustawy z 30 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, uznając, że po rozwiązaniu umowy dzierżawy ze Z. P. (2) wnioskodawczynie prowadziła działalność rolniczą. Wprawdzie ubezpieczona wraz z mężem wydzierżawili w dniu 28 lipca 2010 r. działkę nr (...) M. B., lecz umowa ta została zawarta na okres krótszy niż 10 lat, co nie stwarza przewidzianej w art. 28 ust. 3 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników podstawy do odstąpienia od zawieszania wypłaty renty lub emerytury rolniczej, gdyż nie rodzi domniemania zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej. Sąd uznał, że wszystkie ustne porozumienia w zakresie umowy dzierżawy z M. B., które miały miejsce już po zawarciu pisemnej umowy z 28 lipca 2010 r. należy kwalifikować jako potwierdzenie woli wydzierżawiania gruntów do czasu definitywnego nabycia nieruchomości przez tego dzierżawcę.

Sąd uznał w tej sytuacji, że bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostaje fakt, że z uwagi na zawarcie umowy dzierżawy z 28 lipca 2010 r. wnioskodawczynie ze względu na stan zdrowia nie wykonywała prac polowych.

Apelację wywiodła wnioskodawczynie zarzucając orzeczeniu naruszenie art. 28 ust. 1 stawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz błąd w ustaleniach faktycznych przez błędne uznanie, że nie zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej i w związku z tym zobowiązania jest do zwrotu nienależnego świadczenia. Zarzuciła także naruszenie art. 28 ust. 4 ww. ustawy przez błędne przyjęcie, że zawarte w tym przepisie wyliczenia mają charakter zamknięty. Wniosła o zmianę wyroku, przez uwzględnienie odwołania lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu zarzutów, skarżąca podniosła, że zgodnie z art. 28 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników właściciel lub posiadacz gospodarstwa rolnego może wykazywać, że gospodarstwa nie prowadzi. Wyliczenie zawarte w tym przepisie służy wyłącznie ułatwieniom dowodowym. Powyższy przepis wskazuje jedynie na to, że rolnicy w nim ujęci nie muszą wykazywać, że gospodarstwa nie prowadzą.

W ocenie wnioskodawczynie ze zgromadzonego materiału dowodowego w postaci zeznań świadków jednoznacznie wynika, że ubezpieczona nie prowadzi ani nie prowadziła działalności rolniczej, a co za tym idzie była uprawniona do świadczenia emerytalnego w pełnej wysokości. Nie ma zatem podstaw do obciążenia jej obowiązkiem zwrotu nienależnego świadczenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczynie jest nieuzasadniona.

Istota sporu sprowadzała się do ustalenia i oceny, czy J. P. prowadziła działalność rolniczą lub też zaprzestała prowadzenia tej działalności po dniu 30 lipca 2010 r., kiedy to została rozwiązana poprzednia umowa dzierżawy, a tym samym, czy zasadnie zawieszono jej prawo do wypłaty części uzupełniającej emerytury rolniczej.

Według art. 24 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst Dz.U. z 2008 r. nr 50, poz. 291) emerytura rolnicza składa się z części składkowej i części uzupełniającej, ustalonych zgodnie z art. 25 i 26 niniejszej ustawy, a dla każdej z tych części ustala się wskaźnik wymiaru.

Zgodnie z uregulowaniami, które zawiera art. 28 wskazanej ustawy wypłata części uzupełniającej emerytury rolniczej ulega zawieszeniu w całości, jeżeli emeryt nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej. Uznaje się, że emeryt zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej, jeżeli ani on, ani jego małżonek nie jest właścicielem (współwłaścicielem) lub posiadaczem gospodarstwa rolnego w rozumieniu przepisów o podatku rolnym i nie prowadzi działu specjalnego, nie uwzględniając, m.in., gruntów wydzierżawionych, na podstawie umowy pisemnej zawartej co najmniej na 10 lat i zgłoszonej do ewidencji gruntów i budynków, osobie niebędącej:

- a) małżonkiem emeryta lub rencisty,
- b) jego zstępnym lub pasierbem,
- c) osobą pozostającą z emerytem lub rencistą we wspólnym gospodarstwie domowym,
- d) małżonkiem osoby, o której mowa w lit. b lub c.

Za gospodarstwo rolne w myśl przepisu art. 1 oraz art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r. nr 136, poz. 969) uważa się obszar gruntów sklasyfikowanych w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne lub jako grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych, z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza, o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej, w tym spółki, nieposiadającej osobowości prawnej.

Przez działalność rolniczą należy rozumieć prowadzenie działalności w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej i rybnej (art. 6 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników).

Wnioskodawczyni od 1981 r. podlega ubezpieczeniu rolniczemu, jako współwłaścicielka (wraz z mężem) gospodarstwa rolnego o powierzchni 6,13 ha, następnie podzielonego częściowo na rzecz syna. Na podstawie umowy z 14 stycznia 2003 r. wnioskodawczyni wraz z mężem oddali w dzierżawę na 10 lat działkę nr (...) o pow. 4,7 ha Z. P. (2). Umowa ta była honorowana przez organ rentowy. Umowa dzierżawy została rozwiązana w dniu 30 lipca 2010 r. Wnioskodawczyni w dniu 28 lipca 2010 r. zawarła kolejną umowę dzierżawy działki (...) z M. B. lecz na okres roku – do 28 lipca 2011 r.

Wskazać należy, że konstrukcja przepisu art. 28 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników pozwala obalić domniemanie, że właściciel gruntów rolnych prowadzi na tych gruntach działalność rolniczą tylko, gdy zawarł on z obcą dla siebie osobą pisemną umowę dzierżawy, zawartą na co najmniej na 10 lat i zgłoszoną do ewidencji gruntów i budynków. Domniemanie prowadzenia działalności rolniczej wynika zaś z treści art. 38 ww. ustawy, który stanowi, że przy ustalaniu podlegania ubezpieczeniu domniemywa się, że:

- 1) właściciel gruntów zaliczonych do użytków rolnych lub dzierżawca takich gruntów, jeżeli dzierżawa jest zarejestrowana w ewidencji gruntów i budynków, prowadzi działalność rolniczą na tych gruntach;
- 2) podatnik podatku rolnego lub podatku od dochodu z działów specjalnych prowadzi działalność rolniczą w rozmiarze wynikającym z zakresu opodatkowania.

Wydzierżawienie gospodarstwa rolnego na podstawie umowy dzierżawy zawartej na okres krótszy niż 10 lat lub bez zachowania formy pisemnej, czy bez wpisania tej umowy do ewidencji gruntów i budynków, nie stwarza przewidzianej w art. 28 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, podstawy do odstąpienia od zawieszenia wypłaty renty z tytułu niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 lutego 2002 r., II UKN 49/01, OSNP 2003/22/552). Sąd ten stwierdza ponadto, że wskazany przepis art. 28 ust. 4 należy interpretować w zgodzie z domniemaniem prawnym, ustanowionym w wymienionym art. 38 pkt 1 rolniczej ustawy ubezpieczeniowej, który pozwala na "przeniesienie" przymiotu osoby prowadzącej gospodarstwo rolne z jego właściciela i posiadacza na jego dzierżawcę tylko pod warunkiem, że dzierżawa jest zarejestrowana w ewidencji gruntów i budynków. Podsumowując, gdy umowa dzierżawy gruntów rolnych zostanie zawarta na okres krótszy niż 10 lat – jak było w przypadku wnioskodawczynie – ciężar wykazania, że wydzierżawiający grunty rolnik nie prowadzi działalności rolniczej spoczywa na właścicielu lub posiadaczu gospodarstwa rolnego.

W ocenie Sądu Apelacyjnego prawidłowo przyjął Sąd I instancji na podstawie zgromadzonych dowodów, że wnioskodawczynie nie wykazała, że zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej. Domniemanie prawne prowadzenia działalności rolniczej nie zostało obalone przez dowód z zeznań świadków, bowiem zeznań tych nie można uznać za wiarygodne. Zeznania są mało konkretne i niespójne. Ponadto przeczą zeznaniom świadków dowody z dokumentów, tj. zaświadczenie z Urzędu Gminy w G. o opłacaniu przez wnioskodawczynię podatku rolnego w okresie od 28 lipca 2010 r. do chwili sprzedaży działki nr (...). Nadto umowa dzierżawy nie została zgłoszona do ewidencji.

Przepisy art. 84 ust. 1, 2 i 3 Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U.2009.205.1585 j.t.), do stosowania których odsyła art. 52 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, stanowią, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Podstawowym zatem warunkiem uznania, że wypłacone świadczenie podlega zwrotowi w myśl komentowanego przepisu jest, po pierwsze, brak prawa do świadczenia oraz, po drugie, świadomość tego osoby przyjmującej to świadczenie, płynąca ze stosownego pouczenia. Sąd I instancji ocenił właściwie, że po pierwsze ubezpieczona nie miała w spornym okresie prawa do wypłaty części uzupełniającej emerytury rolniczej, a emerytura została jej wypłacona w pełnej wysokości, a nadto była pouczona o okolicznościach powodujących zmniejszenie prawa do świadczenia.

Wobec powyższego od tej daty, od której pobrała świadczenie nienależne, winna je zwrócić KRUS-owi.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny oddalił apelację wnioskodawczynie na podstawie art. 385 kpc.